

Гендерні дослідження у сучасній лінгвістиці: аналітично-бібліографічний огляд

Ольга Дунебабіна

аспірантка;

Національна академія Служби безпеки України;

вул. М. Максимовича, 22, Київ, Україна, 03022;

e-mail: olgadunebabina@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-3242-2377>

Становлення та розвиток різноманітних лінгвістичних напрямів у мовознавстві на рубежі ХХ та ХХІ століть, які мають міждисциплінарний та інтегративний характер, є ознакою сучасної лінгвістики. Одним з новітніх напрямів лінгвістики є лінгвогендерологія.

Метою цієї статті є узагальнення напрацювань українських науковців у галузі лінгвогендерології в період 2015-2023 років. Шляхом здійснення аналітико-бібліографічного огляду наукових публікацій, присвячених лінгвогендерній тематиці і представлених з урахуванням хронології публікацій, авторка висвітлює різні аспекти та напрями проведених досліджень, що поглиблює розуміння цього напрямку лінгвістики.

Проаналізовані наукові публікації свідчать про появу нових напрямів гендерних досліджень у лінгвістиці, серед яких механізми залучення лінгвогендерологічних даних у процес перекладу; гендерна асиметрія в перекладі; гендерні аспекти інформаційної війни, яку веде російська федерація проти України та демократичного світу; гендерні маніпуляції в перекладах текстів міжнародних документів з прав людини та гендерної рівності. Становлення та розвиток поняттєвого апарату лінгвогендерології висвітлено через представлення практики укладання словників з гендерної тематики.

Здійснений аналіз виявив високу інтенсивність досліджень та різноманітність тематики наукових пошуків вітчизняних вчених у галузі лінгвогендерології.

У статті наголошено на зв'язку лінгвогендерологічних досліджень та процесів формування і впровадження сучасної гендерної політики Української держави, спрямованої на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Ключові слова: гендерна політика, гендерна рівність, гендерні дослідження, лінгвогендерологія, лінгвогендерологічні дослідження, феміністична лінгвістика.

Постановка проблеми. Становлення та розвиток маргінальних лінгвістичних напрямів є характерною ознакою сучасної лінгвістики. За оцінками Т. Дячук в останні роки зафіксовано не менше сорока таких новітніх напрямів, спільною характеристикою яких є міждисциплінарний та інтегративний характер – існування на межі лінгвістики та інших наук, зокрема, «неологія, лінгвогендерологія, паралінгвістика, неографія, лінгвоперсонологія, юрислінгвістика та ін.» [11, с. 74–76].

Визначаючи лінгвогендерологію як самостійний напрям мовознавства, дослідники висновують, що він «впорядковує, систематизує й намічає перспективи розвитку цієї галузі знань, адже сьогодні ні в кого вже не викликає сумніву щодо існування суттєвих відмінностей між чоловіками і жінками, що мають багатоаспектну природу» [18, с. 16]. Тобто гендерні особливості і ідентичності складають основу лінгвогендерології. Тож актуальність її виокремлення зумовлена антропоцентричністю лінгвістичної парадигми, яка ставить в центр людину в усьому різноманітті її проявів та ідентичностей [40, с. 11].

Становлення парадигми лінгвогендерології відзначалося співіснуванням кількох назв цього мовознавчого напрямку. Така ситуація пов'язана з відсутністю «абсолютної однозначності» щодо

його найменування. До вже названих термінів можна додати ще – «лінгвістична гендеристика», «лінгвістична гендергетика», «лінгвістична гендерологія», які всі використовуються наразі як синоніми [18, с. 16], а також – «гендерні дослідження в лінгвістиці», або «лінгвістичні гендерні дослідження». Тож назва цієї галузі не тільки не мала абсолютної однозначності, але й не має її і сьогодні, вже через десять років після виходу в світ колективної монографії «Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика».

Вважаємо за доцільне погодитись з думкою Т. Дячук, що «на позначення одного й того самого наукового напрямку використовують різні терміни» [11, с. 74–76], оскільки «термінологічна варіантність свідчить про те, що спостерігається процес становлення не лише наукових напрямів – формується їх концептуальний та термінологічний апарат, а, що цілком закономірно, усталюються їх назви» [11, с. 74–76].

Ю. Маслова [24, с. 100–105] використовує поняття «гендерні лінгвістичні дослідження».

А. Гарбар [7 с. 32], В. Греков [9] Т. Космеда, Н. Карпенко, Т. Осіпова, О. Халіман [18], Т. Семашко [33], В.Патріарх [30], О. Чусшкова [46] оперують поняттям «гендерна лінгвістика». Такі автори як Л. Компанцева [16, 17], А. Петрова [31], Н.Собецька [35], вживають терміни «гендерологія»,

«лінгвогендерологія», або похідні від них. Вісуючому термінологічному різноманітті і вживанні термінів «гендерна лінгвістика» та «лінгвогендерологія» як синонімічних, авторка статті віддає перевагу терміну «лінгвогендерологія».

На формування лінгвогендерології чимало вплинула гіпотеза лінгвістичної відносності Сепіра-Уорфа, відповідно до якої структура мови визначає структуру мислення і способи пізнання реальності [18, с. 9]. Ми погоджуємося з цим твердженням, адже соціальні процеси відображаються в різних мовах різними термінами. Одним з яскравих прикладів впливу гіпотези лінгвістичної відносності на лінгвогендерологію є фемінітивізація та фемінітивотворення в різних мовах. Для української мови феміноутворювальні суфікси є питомими ознаками, що походять від старослов'янської мови.

Як зазначає К. Левченко, «мова – явище соціальне. І як будь-яке соціальне явище перебуває в постійному розвитку, оновленні, модернізації. Те, що вчора видавалося незмінним каноном, сьогодні з легкістю набуває нових форм» [19, с. 17]. Тож сучасні наукові дослідження «є показником актуальності та новизни в гуманітарній науці, репрезентантом інноваційних тенденцій розвитку певного лінгвістичного напрямку або явища» [3, с. 152].

Метою цієї статті є узагальнення напрацьованих українських науковців у галузі лінгвогендерології в період 2015-2023 років, аналітико-бібліографічний огляд праць яких представлено з урахуванням хронології публікацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У фундаментальній монографії «Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика», «вперше узагальнено напрацьовані здійснені українськими мовознавцями в царині гендерної лінгвістики» виокремлено і схарактеризовано архетипні гендерні стереотипи, норми й ролі, що характерні для української національної традиції, ментальності, українського національного характеру й зафіксовані у звичаях, обрядах і фольклорних текстах, насамперед паремійних. У монографії акцентовано увагу на мовній фіксації змін, що репрезентують трансформацію патріархальних гендерних норм, ролей і стереотипів, найпоєднованіше представлених у сучасній українській публіцистиці, що виражається, насамперед, на словотвірному, лексико-семантичному, морфологічному (категорія роду) і синтаксичному рівнях, а також фразеологічному проміжному рівні мовної системи [18]. У цій монографії здійснено ретельний огляд стану розроблення гендерної тематики в Україні та актуальних лінгвогендерологічних розвідок вітчизняної науки на початок ХХІ століття. Автори дійшли

висновку, що дослідження у сфері лінгвогендерології стали «предметом наукових зацікавлень вітчизняних мовознавців – українців, українських русистів, славистів, романістів та інших» [18 с. 59–60]. До кола проаналізованих в монографії майже 200 наукових праць у сфері лінгвогендерології увійшли дослідження біля сідмдесяти українських вчених, зокрема В. Агеєвої, І. Грабовської, О. Забужко, О. Кісь, Л. Компанцевої, С. Оксамитної, С. Павличко, О. Семиколенової, А. Шиліної та інших [18, с. 59–93]. З використанням статистичного методу дослідження виявлено, що абсолютна більшість праць (сто тридцять шість) припала на 2001–2010 роки. Дев'ятнадцять – на 1992–2000 роки, десять – на період до отримання Україною незалежності. Тридцять дві праці – на 2011–2013 роки. Таким чином можна констатувати, що в перше десятиліття ХХІ століття відбувся активний розвиток лінгвогендерологічних досліджень. І ця тенденція продовжувалася і далі.

До вивчення становлення та розвитку гендерних досліджень у лінгвістиці зверталися також такі вчені, як Т. Дячук [11, с. 74–76], Л. Компанцева [16, 17], Ю. Маслово [24, с. 100–105], Л. Науменко, М. Олікова [29], Т. Осіпова, Т. Рудюк, Л. Салінович, Т. Семашко [33, с. 166–170], Н. Собецька [35], Л. Ставицька [36; 37; 38; 39; 40], Е. Сущенко, О. Халіман [18], О. Чуєшкова [44, 45, 46, 47] та інші.

Оскільки монографія «Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика» вийшла в світ у 2014 році, є нагальна необхідність доповнити здійснений огляд стану лінгвогендерологічних розвідок в українській науці за період 2015–2023 років.

Виклад основного матеріалу дослідження. Період 2015–2023 рр. в Україні характеризується підготовкою та виходом наукових праць, присвячених різним аспектам лінгвогендерології. Вони розвивають попередні напрацьовані українських і зарубіжних вчених.

Так, Л. Ставицькою проаналізовано теоретичні аспекти понять *гендер* [40, с. 19], *гендерні стереотипи* [40, с. 33], *гендерні ролі* [40, с. 39], *гендерна метафора* [40, с. 39] *мовний сексизм* [40, с. 45], та інші. Дослідниця розглядає не лише термінологічно-поняттєвий апарат лінгвогендерологічних студій [40, с. 47], але й сучасну мовну політику України в контексті світового гендерного руху [40, с. 48], мовленнєві і комунікативні стратегії [40, с. 52], та дискурсивні дослідження [40, с. 51]. Л. Ставицькою виокремлено напрям лінгвогендерології – феміністична лінгвістика – «своєрідний напрям в мовознавстві, головна мета якого полягає у викритті й подоланні відображеного у мові чоловічого домінування у суспільному і культурному житті» [40, с. 32].

А. Марчишина серед основних завдань сучасної лінгвогендерології визначає формування терміносистеми та окреслення ключових понять. Вона досліджує актуалізацію поняття «гендерна ідентичність» в постмодерністському дискурсі, визначаючи її як «сукупність характеристик

і параметрів, що виявляються у виборі засобів вербалізації дійсності у публіцистичних текстах» [21, с. 96]. Цю тематику вона продовжує вивчати також в низці більш пізніх робіт [22, 23, 49].

Актуальності набуває питання становлення поняттєвого апарату лінгвогендерології, який «потребує всебічного унормування і стандартування» [44, с. 161]. Зазначене питання вивчає О.Чуєшкова [44, 45, 46, 47]. В цьому контексті цікавою є робота В. Патріарх, присвячена аналізу поняття «сексизм» [30].

За оцінкою М. Скорик, керівниці Київського інституту гендерних досліджень та активної учасниці українського жіночого руху, «питання термінологічного забезпечення гендерних студій в Україні як дисциплінарного і як міждисциплінарного проекту за весь час їх існування, як не дивно, ні разу не ставали предметом розгляду науковців, і ми не маємо публікацій з цього питання» [34, с. 72].

Етапи становлення поняттєвого апарату лінгвогендерології відображено у практиці укладання словників з гендерної тематики [1, 26, 27, 48], аналіз яких надано М. Скорик у праці «Гендер без мови: презентація українського перекладу Глосарію й тезаурусу Європейського інституту з гендерної рівності» [34]. Тож актуальним напрямом подальшого розвитку терміносистеми сучасної лінгвогендерології може стати розширення та адаптація Глосарію й тезаурусу Європейського інституту з гендерної рівності з урахуванням досвіду українських гендерних студій та стану впровадження політики гендерної рівності.

Історичний процес становлення гендерних досліджень, а також особливості розвитку гендерних лінгвістичних досліджень в Україні та за кордоном досліджувала Ю. Маслова [24]. Так, серед найбільш ранніх спроб гендерних досліджень у лінгвістиці Ю. Маслова називає праці Ш. Стоупс (1908), Е. Парсонз (1913), М. Біед (1964), А. Акерман (1962), а також спроби гендерні пошуки В. фон Гумбольта (1901). Як одне з перших видатних досліджень андроцентричності мов крізь призму соціального становища жінок в суспільстві, що стало «основоположним в системі подальших гендерних лінгвістичних досліджень» Ю. Маслова відзначає книгу Р. Лакоффа «Мова і місце жінки» (1975) [24, с. 101].

Антропоцентрична парадигма сучасних лінгвістичних досліджень вивчається Л. Науменко [29, с. 125–128].

А Меренич вивчає «особливості мовного вираження гендерних стереотипів, що є усталеними поглядами на норми поведінки чоловіків і жінок і відображають суспільні очікування щодо рис їхнього характеру, поведінки, професійної діяльності та зовнішності» [28, с. 203–209].

Після 2015 року в лінгвогендерології починають з'являтися наукові дослідження, пов'язані із перекладацькою діяльністю. Так,

Д. Засекіна і С. Засекін досліджували гендерну когнітивну та поведінкову асиметрію в перекладі [14, с. 121–131]; В. Греков аналізував роль дисципліни «Лінгвогендерологія» у навчанні професійного перекладача і на конкретних прикладах довів значущість лінгвогендерології для діяльності професійного перекладача, зокрема використання механізму залучення лінгвогендерологічних даних у процес перекладу [9].

Питання коректності перекладів міжнародних документів в галузі прав людини і гендерної рівності є також предметом наукового інтересу авторки статті. В цьому контексті важливим є порівняльний аналіз різномовних текстів документів, а також їх відповідності оригіналу. Авторкою сформульовані рекомендації щодо запобігання некоректного перекладу міжнародних документів з питань забезпечення гендерної рівності [10, с. 116–123].

Питанням впливу культурних і соціальних чинників на формування мовної поведінки в осіб різної статі присвячені праці Г. Кобевко [15, с. 232]. Врахування цих чинників, на її думку, відкриває «нові горизонти можливостей для аналізу, вивчення та узагальнення мовного конструювання гендеру на різних рівнях комунікації: побутовому, професійному, політичному, економічному тощо» [15, с. 234].

Лінгвокультурна історія гендерних досліджень вивчається А. Гарбар. До передумов становлення та розвитку лінгвогендерології авторка відносить феміністичний рух та феміністичну лінгвістику, «метою якої було викрити патріархат та з'ясувати закономірності гендерної асиметрії у мові» [7, с. 32]. Аналізуючи історію становлення лінгвогендерології та перспективи її розвитку, авторка висновує, що «гендерні дослідження у лінгвістиці беруть свій початок ще з античних часів. Тоді вже почали розрізняти такі категорії, як природна стать (*sexus*) і граматичний рід (*gender*)» [7, с. 32]. Сама ж лінгвогендерологія «дає можливість загалом розкрити значення поняття *гендер* за допомогою такої різноманітної і складної структури, як мова» [7, с. 34].

Крізь призму теорії тексту і дискурсу Я. Журенко досліджує тенденції розвитку сучасної лінгвогендерології і наголошує на тому, що «дослідження текстів з урахуванням гендеру потребує окремої методології» [13, с. 80].

Біловус Г.Г. здійснила аналітико-бібліографічний огляд фемінітивів як об'єкту монографічних досліджень сучасної української лінгвістики [3, с. 152–156].

Питання запровадження фемінітивів з позицій феміністської лінгвістики продовжувала вивчати А.Сваричевська [32, с. 88–93].

Л. Компанцева поставила питання гендерних перспектив інформаційної безпеки [17, с. 115–125], а також лінгвістичної експертизи соціальних мереж [16]. В 2018 році з виходом першої колективної монографії «Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця» [41, с. 315–330], книги К. Левченко «Гендерне

тяжіння: виклики та рішення» [19], розпочинається та ведеться системне дослідження гендерних аспектів інформаційних маніпуляцій а також маніпуляцій гендерною проблематикою [43, с. 315–330]. Результати цього напряму досліджень зокрема знайшли відображення в другій колективній монографії «Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця» (2021) [42], а також в публікації «Гендер чи антигендер: Хто атакує демократію в Україні?» [8].

Сучасні методи лінгвістичного аналізу вивчає Я. Журенко [12, с. 94–98]. Г. Бежнар [2], О. Бучинська [5], Л. Магдюк [20], А. Петрова [31] досліджують проблематику гендерних образів та гендерних стереотипів в рекламі. О. Бойван здійснено аналіз функціонування гендерної категорії роду в на матеріалі періодичних видань [4].

У 2019 році вийшов в світ навчальний посібник «Методологія сучасних лінгвістичних досліджень», в якому виділено окремий розділ «Гендерна лінгвістика». Цей факт є свідченням серйозною і глибокою розробки гендерної проблематики в лінгвістичній науці. Його автори роблять узагальнення щодо існування наступних напрямів гендерних досліджень в лінгвістиці: «соціолінгвістичні гендерні дослідження; феміністська лінгвістика; власне гендерні дослідження, що звертають однакову увагу на обидві статі; дослідження маскулінності (men's studies) в мові (цей напрям найпізніший, що зародився на початку 90-х років ХХ ст.); психолінгвістичні дослідження статі, що включають у себе нейролінгвістику (чоловіча і жіноча мова у зв'язку з особливостями будови мозку), вивчення дитячого мовлення хлопчиків і дівчаток, когнітивних відмінностей чоловіків і жінок та ін.; – крос культурні дослідження статі, пов'язані з тим, що в різних культурах різне ставлення до жінок і чоловіків, різні мови й відповідно різні мовні репрезентації гендеру» [6, с. 135–136]. Автори посібника також аналізують співвідношення термінів «стать» і «гендер», нейролінгвістичні характеристики гендеру, надають огляд основних напрямів гендерних досліджень а також гендерних досліджень в соціолінгвістиці, особливостей представлення чоловіка та жінки в процесі комунікації, а також розкривають гендерні особливості тексту.

Питання мови й соціальної статі людини як об'єкту лінгвогендерології, гендерні стереотипи і мовний сексизм; особливості мовлення

чоловіків та жінок є включеними до вибіркової дисципліни «Сучасна лінгвістика в контексті інтеграції наук» авторства доктора філологічних наук О. Межова в Волинському національному університеті ім. Л. Українки [25]

Висновки і перспективи подальших розвідок.

Не претендуючи на всеохопність, здійснений аналітико-бібліографічний аналіз праць українських науковців в галузі сучасної лінгвогендерології виявив високу інтенсивність досліджень та різноманітність тематики наукових пошуків.

Враховуючи, що авторкою в процесі підготовки статті опрацьовано та проаналізовано більше сорока наукових публікацій з лінгвогендерології можна висновувати, що зібраний та проаналізований масив наукових публікацій відображає актуальність та новизну гендерної проблематики в сучасній лінгвістиці і представляє різні погляди науковців на розвиток сучасної лінгвогендерології та її актуальні напрями. Проаналізовані роботи вводять в науковий обіг нові масиви інформації та знання та визначають перспективи подальших наукових розвідок.

Гендерна проблематика в лінгвістичному науковому дискурсі України репрезентує низку аспектів: насамперед це загальні проблеми теорії лінгвогендерології, питання феміністського й маскулінного лексикону, словотвірне вираження відповідних гендерно маркованих значень, лексико-граматична категорія роду, «письмо» чоловіче – жіноче, маскуліний – феміний дискурси, комунікативні аспекти гендерної лінгвістики, гендерно марковані стратегії й тактики комунікації, вияв гендеру в моделюванні мовленнєвих жанрів, гендерна психолінгвістика, гендерна лінгвоконцептологія, теорія мовної особистості крізь гендерну призму, і под. [18, с. 69].

Проаналізовані наукові публікації свідчать про появу в Україні в останнє десятиліття нових напрямів лінгвогендерологічних досліджень, серед яких механізми залучення лінгвогендерологічних даних у процес перекладу, а також гендерна асиметрія в перекладі; гендерні аспекти інформаційних маніпуляцій, а також лінгвістичних гендерних маніпуляцій в перекладах текстів міжнародних правових документів з прав людини та гендерної рівності.

Враховуючи активний розвиток гендерних досліджень в різних сферах суспільного життя, викликаний актуальними потребами соціального розвитку та впровадження цілеспрямованої гендерної політики держави, можна не сумніватися в тому, що лінгвогендерологія має значні перспективи розвитку.

Список використаної літератури

1. Бабак, М. Ю., Давліканова, О., Дмитрієва, М., Козир, М.М., Компанцева, Л.Ф., Левченко, К.Б., Скорик М.М., Сулова О.І. (2021). *Глосарій і тезаурус Європейського інституту з гендерної рівності*. Київ: Вістка.
2. Бежнар, Г.П. (2021). Гендерні стереотипи в рекламі: проблеми й перспективи. *Актуальні проблеми філософії та соціології*, (32), 3–7.
3. Біловус, Г.Г. (2018). Фемінітиви як об'єкт монографічних досліджень сучасної лінгвоукраїністики: аналітико-бібліографічний огляд. *Вчені записки ТНУ ім. В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, (29 (68), 2), 152–156.

4. Бойван, О. С., Ковтун, О.В. (2021). Аналіз функціонування гендерної категорії роду в аспекті гендерної лінгвістики на матеріалі періодичних видань. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, (32(71), № 5(1)), 103–110.
5. Бучинська, О.В. (2018). Гендерні образи сучасної реклами. *Маркетинг в Україні*, (4), 37–41.
6. Габідулліна, А.Р., Колесніченко, О.Л. (2019). *Методологія сучасних лінгвістичних досліджень: навчальний посібник*. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна.
7. Гарбар, А. І. (2021). Гендерна лінгвістика: передумови становлення і розвиток. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, (52(1)), 32–35
8. *Гендер чи антигендер: Хто атакує демократію в Україні?* (2020). Київ: Н.р.
9. Греков, В. О. (2017). Роль гендерної лінгвістики у навчанні та вдосконаленні навиків перекладу, *Молодий вчений*, (9), 241–246.
10. Дунебабіна, О. (2023). Рекомендації щодо запобігання некоректного перекладу міжнародних документів з питань забезпечення гендерної рівності. Л. Компанцева (Ред.), *Рекомендації та краці кейси реалізації стратегічних комунікацій в умовах війни: практичний довідник*. Київ: НА СБУ, 116–123.
11. Дячук, Т.М. (2021). Новітні мовознавчі напрями та їх назви в аспекті впорядкування, *Філологічні науки в умовах сучасних трансформаційних процесів: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, Львів: ЛОГОС, 74 – 76.
12. Журенко, Я.В. (2019). Проблема методології в гендерних лінгвістичних дослідженнях. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 1 (26), 94–98.
13. Журенко, Я. В. (2021). Тенденції розвитку сучасної гендерної лінгвістики: ціннісні аспекти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 47(1), 80–82.
14. Засєкіна, Д. Засєкін, С. (2016). Гендерна когнітивна та поведінкова асиметрія в перекладі. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*, 3 (2), 121–131.
15. Кобевко, Г. В. (2017). Вплив соціокультурного аспекту на розвиток гендерної лінгвістики. *Молодий вчений*, 11, 232–235.
16. Компанцева, Л. Ф. (2019). Гендерна перспектива інформаційної безпеки. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*, 2, 115–125. URLРежим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iblsd_2019_2_16
17. Компанцева Л. Ф. Лінгвістична експертиза соціальних мереж в умовах гібридних викликів національній безпеці України. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*, 40, 119–139. DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTR.2020.40.119-139>
18. Космеда, Т., Карпенко, Н., Осипова, Т., Саліонович, Л., & Халіман, О. (2014). *Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика*. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, Коло.
19. Левченко, К. Б. (2019). *Гендерне тяжіння: виклики та рішення*. Харків: Фоліо.
20. Магдюк, Л. Б. (2011). Гендерні стереотипи. Вплив гендерних стереотипів на представлення жінок і чоловіків на ринку праці. *Маркетинг в Україні*. (5–6), 7–10.
21. Марчишина, А. А. (2015). Актуалізація поняття «гендерна ідентичність» в постмодерністському дискурсі. *Одеський лінгвістичний вісник*, 5, 95–98.
22. Марчишина, А.А. (2019). Концепція гендерної ідентичності в постмодерністському тексті: варіації на тему самотождності. *Записки з українського мовознавства: зб. наук.праць*, 2 (26), 4–11.
23. Марчишина, А.А. (2020). Сюжетотвірний потенціал вербалізованої фемінної гендерної ідентичності в романах Е. Оуклі. *Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць*, (823), 133–138.
24. Маслова, Ю. П. (2015). Особливості розвитку гендерних лінгвістичних досліджень в Україні й за кордоном. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*, (57), 100–105.
25. Межов, О. Г. (2023). *Сучасна лінгвістика в контексті інтеграції наук: методичні рекомендації [для підготовки магістрів]*. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, факультет філології та журналістики, кафедра української мови. ФОП Іванюк В. П.
26. Мельник, Т. М., Кобелянська Л. С. (2005). *50/50: сучасне гендерне мислення: словник*. Київ: К.І.С.
27. Мельник, Т. М., Кобелянська, Л. С. (2020). *Гендер у термінах, правових актах і практиці перетворень: словник-довідник*. Київ: Логос.
28. Меренич, А. (2023). Особливості вербалізації гендерних стереотипів у збірці повістей А. Дімарова «Містечкові історії»: мовнорівневий потенціал. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 2 (65), 203–209. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-2-28>.
29. Науменко, Л.П. (2016). Антропоцентрична парадигма як методологічна матриця сучасних лінгвістичних досліджень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, (22), 125–128.
30. Патріарх, В. (2022). Поняття сексизму в термінологічній системі гуманітаристики та гендерної лінгвістики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологія*, (13), 311–315.
31. Петрова, А. (2018). Сучасні дослідження гендерології: зіставлення понять «гендерний стереотип» і «лінгвокультурний типаж». *Науковий вісник ДДПУ ім. І. Франка. Сер. «Філологічні науки. Мовознавство»*, (10), 95–98.
32. Сваричевська, А. (2021). Фемінітиви і гендерне мовознавство з позицій феміністської лінгвістики. *Актуальні питання гуманітарних наук*, (43(3)), 88–93.
33. Семашко, Т. (б. д.). Гендерна лінгвістика в системі сучасної мовознавчої науки. *Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, (3), 166–170.
34. Скорик, М. (2022). Гендер без мови: презентація українського перекладу Глосарію й тезаурусу європейського інституту з гендерної рівності. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*, (3), 71–77.
35. Собецька, Н. (2013). Сучасний лінгвогендерологічний простір з погляду комунікативної лінгвістики. *Мова і культура*, 1(16), 165–172.
36. Ставицька, Л.О. (2003). Гендерні аспекти жаргоновживання. *Наукові записки Луганського національного педагогічного університету. Сер. «Філологічні науки»: зб. наук. праць*, 4 (1), 240–253.

37. Ставицька, Л.О. (2003). Мова і стиль. *Критика*, (6), 29–34.
38. Ставицька, Л.О. (2004). Гендерна лінгвістика: українська перспектива. *Українська мова*, (3), 58–66.
39. Ставицька, Л.О. (2004). Гендерні виміри невербальної комунікації у художньому тексті. *Культура народів Причорномор'я*, 1 (49), 146–148.
40. Ставицька, Л.О. (2015). *Гендер: мова, свідомість, комунікація*. Київ: Інститут української мови.
41. *Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця: монографія* (2018) Київ: НА СБ України.
42. *Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця: монографія* (2021) Київ: НА СБ України.
43. Сусліва, О. І. (2018). Гендер. Конфлікт. Комунікації. *Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця: монографія*. Київ: НА СБ України. 315–330.
44. Чусшкова, О.В. (2016). Становлення терміносистеми гендерної лінгвістики. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Сер. «Проблеми української термінології», (842), 161–164.
45. Чусшкова, О.В. (2017). Синонімія в терміносистемі гендерної лінгвістики. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Сер. «Проблеми української термінології», (869), 105–108.
46. Чусшкова, О.В. (2018). Термін гендер і його похідні як ядро терміносистеми гендерної лінгвістики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, Сер.: Філологія, (2), 237–239.
47. Чусшкова, О.В. (2018). Термінологія гендерної лінгвістики як система. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Сер. «Проблеми української термінології», (890), 81–84.
48. Шевченко, З. В. (2016). *Словник гендерних термінів*. Черкаси: Н.р.
49. Marchishina, A.A. (2019). Gender Identity in a Postmodern Text: Scholarly Concept, Media Stereotype, Literary Image. *Vectors of the development of Philological Sciences at the modern stage: collective monograph*. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 114–133.

Надійшла до редакції 12 березня 2024 р.
Прийнята до друку 15 квітня 2024 р.

References

1. Babak M. Yu., Davlikanova O., Dmytriyeva M., Kozyr M. M., Kompanceva L. F., Levchenko K. B., Skoryk M. M., Suslova O. I. Glossary and Thesaurus of the European Institute for Gender Equality. Kyiv : “Vistka”, 2021 [In Ukrainian].
2. Bezhnar G. P. Gender stereotypes in advertising: problems and prospects. *Actual problems of philosophy and sociology*. 2021. (32). P. 3–7. [In Ukrainian].
3. Bilovus G. G. Feminities as an object of linguistic-Ukrainian studies: analytical and bibliographic review. *Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Social communications*. 2018. 29 (68) № 2. P. 152–156. [In Ukrainian].
4. Bojvan O. S., Kovtun, O. V. Analysis of the functioning of the gender category of gender in the aspect of gender linguistics on the material of periodicals. *Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism*. 2021. 32(71), № 5(1). P. 103–110. [In Ukrainian].
5. Buchynska O. V. Gender imagies of modern advertising. *Marketing in Ukraine*. 2018. № 4. P. 37–41. [In Ukrainian].
6. Gabidullina A. R., Kolesnichenko, O. L. *Methodology of modern linguistic research: a study guide*. Slovyansk: B. I. Matorin publ. 2019. [In Ukrainian].
7. Garbar A. I. Gender linguistics: prerequisites for formation and development. *International Humanitarian University Herald. Series: Philology*. 2021. № 52(1). P. 32–35. [In Ukrainian].
8. *Gender or anti-gender: Who is attacking democracy in Ukraine?* Kyiv: N.p. 2020. [In Ukrainian].
9. Grekov V. O. The role of gender linguistics in teaching and improving translation skills. *The Young Scientist*. 2017. № 9. P. 241–246. [In Ukrainian].
10. Dunebabina O. Recommendations on preventing incorrect translations of international documents on ensuring gender equality. L. Kompanceva (Red.). *Recommendations and best cases of implementation of strategic communications in conditions of war: a practical guide*. Kyiv: NA SSU. 2023. P. 116–123. [In Ukrainian].
11. Dyachuk T. M. The modern linguistic directions and their names in the aspect of ordering. *Philological sciences in the conditions of modern transformational processes: Materials on The International scientific and practical conference*. Lviv: LOGOS. 2021. P. 74–76. [In Ukrainian].
12. Zhurenko Ya. V. The problem of methodology in gender linguistic research. *Current issues of humanitarian sciences*. 2019. № 1(26). P. 94–98. [In Ukrainian].
13. Zhurenko Ya. V. Trends in the development of modern gender linguistics: value aspects. *International Humanitarian University Herald. Series: Philology*. 2021. № 47(1). P. 80–82. [In Ukrainian].
14. Zasyekina D., Zasyekin S. Gender cognitive and behavioral asymmetry in translation. *East-European Journal of Psycholinguistics*. 2016. № 3(2). P. 121–131. [In Ukrainian].
15. Koberko G. V. The influence of the sociocultural aspect on the development of gender linguistics. *The Young Scientist*. 2017. № 11. P. 232–235. [In Ukrainian].
16. Kompanceva L. F. Gender perspective of information security. *Information security of a person, society, state*. 2019. № 2. P. 115–125. [In Ukrainian].
17. Kompanceva L. F. Linguistic examination of social networks in the conditions of hybrid challenges to the national security of Ukraine. *Actual problems of Ukrainian linguistics: theory and practice*. 2020. № 40. P. 119–139. DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.40.119-139> [In Ukrainian].

18. Kosmeda T., Karpenko N., Osypova T., Salionovych L., Khaliman O. Gender linguistics in Ukraine: history, theoretical foundations, discursive practice. Kharkiv: KhNPU im. G. S. Skovorody: Kolo, 2014. [In Ukrainian].
19. Levchenko K. B. Gender attraction: challenges and solutions. Kharkiv: Folio, 2019. [In Ukrainian].
20. Magdyuk L. B. Gender stereotypes. The influence of gender stereotypes on the representation of women and men in the labor market. Marketing in Ukraine. 2011. № 5–6. P. 7–10. [In Ukrainian].
21. Marchyshyna A. A. Actualization of the concept of “gender identity” in postmodern discourse. Odessa Linguistic Journal. 2015. № 5. P. 95–98. [In Ukrainian].
22. Marchyshyna A. A. The concept of gender identity in a postmodern text: variations on the theme of self-identity. Notes of Ukrainian Linguistics: a collection of research papers. 2019. № 2 (26). P. 4–11. [In Ukrainian].
23. Marchyshyna A. A. Plot-creating potential verbalized feminine gender identity in E. Oakley’s novels. Scientific Journal of Chernivtsi University. 2020. № 823. P. 133–138. [In Ukrainian].
24. Maslova Yu. P. Peculiarities of the development of gender linguistic research in Ukraine and abroad. Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University. Series: Philology. 2015. № 57. P. 100–105. [In Ukrainian].
25. Mezhov O. G. Modern linguistics in the context of the integration of sciences: methodological recommendations [for master’s training]. Lutsk: Lesya Ukrainka Volyn National University, Faculty of Philology and Journalism, Department of Ukrainian Language. 2023. FOP Ivanyuk V. P. [In Ukrainian].
26. Melnyk T. M., Kobelyanska L. S. 50/50: modern gender thinking: dictionary. Kyiv : K.I.S, 2005. [In Ukrainian].
27. Melnyk T. M., Kobelyanska L. S. Gender in terms, legal acts and practice of transformations: a reference dictionary. Kyiv : Logos, 2020. [In Ukrainian].
28. Merenyh A. Peculiarities of verbalization of gender stereotypes of A. Dimarov’s collection of stories “Town stories”: language-level potential. Topical issues of the humanities: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. 2023. № 2 (65). P.203–20. [In Ukrainian]. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-2-28>.
29. Naumenko L. P. Anthropocentric paradigm as a methodological matrix of modern linguistic research. International Humanitarian University Herald. Series: Philology. 2016. № 22. P.125–128. [In Ukrainian].
30. Patriarkh V. The concept of sexism in the terminological system of humanitarian studies and gender linguistics. Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University. Series: Philology. 2022. № 13. P. 311–315. [In Ukrainian].
31. Petrova A. Modern studies of genderology: comparing of concepts “gender stereotype” and “linguistic-cultural type”. Research Journal of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. Series: Philology (Linguistics). 2018. № 10. P. 95–98. [In Ukrainian].
32. Svarychevska A. Feminities and gender linguistics from the standpoint of feminist linguistics. Topical issues of the humanities: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. 2021. № 43(3). P. 88–93. [In Ukrainian].
33. Semashko T. (b. d.). Gender linguistics in the system of modern linguistic science. Bulletin of Mariupol State University. Series: Philology. 2010. № 3. P. 166–170. [In Ukrainian].
34. Skoryk M. Gender without language: presentation of the Ukrainian translation of the Glossary and Thesaurus of the European Institute for Gender Equality. Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law. 2022. № 3. P. 71–77. [In Ukrainian].
35. Sobeczka N. Modern linguistic and gender space from the point of view of communicative linguistics. Language and Culture. 2013. № 1(16). P. 165–172. [In Ukrainian].
36. Stavyczka L. O. Gender aspects of slang usage. Proceedings of Lugansk State Pedagogical University: Series: Philological Sciences. 2003. № 4 (1). P. 240–253. [In Ukrainian].
37. Stavyczka L. O. Language and Gender. Critics. 2003. № 6. P. 29–34. [In Ukrainian].
38. Stavyczka L. O. Gender linguistics: Ukrainian perspective. Ukrainian Language. 2004. № 3. P. 58–66. [In Ukrainian].
39. Stavyczka L. O. Gender dimensions of non-verbal communication in artistic text. Culture of the Black Sea peoples. 2004. № 1 (49). P. 146–148. [In Ukrainian].
40. Stavyczka, L. O. Gender: language, consciousness, communication. Kyiv: NASU Institute of Ukrainian Language, 2015. [In Ukrainian].
41. Strategic Communications in Hybrid Warfare: A Volunteer-to-Scientist View. Monograph. Kyiv: NA SSU. 2018. [In Ukrainian].
42. Strategic Communications in Hybrid Warfare: A Volunteer-to-Scientist View. Monograph. Kyiv: NA SSU. 2021. [In Ukrainian].
43. Suslova O. I. Gender. Conflict. Communications. Strategic Communications in Hybrid Warfare: A Volunteer-to-Scientist View. Monograph. Kyiv: NA SSU. 2018. P. 315–330. [In Ukrainian].
44. Chuyeshkova O. V. Formation of the terminological system of gender linguistics. Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Problems of Ukrainian Terminology. 2016. № 842. P. 161–164. [In Ukrainian].
45. Chuyeshkova O. V. Synonymy in the term system of gender linguistics. Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Problems of Ukrainian Terminology. 2017. № 869. P. 105–108. [In Ukrainian].
46. Chuyeshkova O. V. The term gender and its derivatives as the core of the term system of gender linguistics. Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University. Series: Philology. 2018. № 2. P. 237–239. [In Ukrainian].
47. Chuyeshkova O. V. Terminology of gender linguistic as a system. Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Problems of Ukrainian Terminology. 2018. № 890. P. 81–84. [In Ukrainian].
48. Shevchenko Z. V. A Dictionary of Gender Terms. Cherkasy: N.p. 2016. [In Ukrainian].
49. Marchishina A. A. Gender Identity in a Postmodern Text: Scholarly Concept, Media Stereotype, Literary Image. Vectors of the development of Philological Sciences at the modern stage: collective monograph. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. P. 114–133. [In English].

Submitted March 12, 2024.

Accepted April 15, 2024.

Olga Dunebabina, PhD student at the National Academy of the Security Service of Ukraine (22 M. Maksymovycha Str., Kyiv, Ukraine, 03022);
e-mail: olgadunebabina@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-3242-2377>

Gender studies in modern linguistics: an analytical and bibliographical review

The formation and development of various linguistic trends in linguistics at the turn of the 20th and 21st centuries, which are multidisciplinary and integrative in nature, is a feature of modern linguistics. One of the newest areas of linguistics is linguo-gender studies.

The purpose of this article is to summarize the achievements of Ukrainian scholars in the field of linguo-gender studies over the period 2015-2023. By conducting an analytical and bibliographical review of scientific publications on linguistic and gender issues, presented in the chronological order of publications, the author highlights various aspects and directions of research, which deepens the understanding of this area of linguistics.

The analyzed scientific publications indicate the emergence of new areas of gender research in linguistics, including mechanisms for involving linguo-genderological data in the translation process, gender asymmetry in translation; gender aspects of the information war waged by the Russian Federation against Ukraine and the democratic world; gender manipulations in the translation of international documents on human rights and gender equality. The formation and development of the conceptual apparatus of linguo-genderology is highlighted through the presentation of the practice of compiling dictionaries on gender issues.

The analysis of the works of Ukrainian scientists in the field of modern linguistic gender studies has revealed a high intensity of research and a variety of topics of scientific research of domestic scientists.

The article emphasizes the connection between linguistic and gender studies and the processes of formation and implementation of the modern gender equality policy of the Ukrainian state aimed at ensuring equal rights and opportunities for women and men.

Key words: feminist linguistics, gender policy, gender equality, gender studies, linguo-genderology, linguo-gender studies.
